

Відгук
офіційного опонента
на дисертацію *Квецко Ольги Ярославівни* на тему:
«ХОРЕОГРАФІЧНА КУЛЬТУРА БОЙКІВ НА ПРИКАРПАТТІ
КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ»,
представлену до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства
за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури

Народне хореографічне мистецтво – яскрава сторінка культури українського народу, що вражає не лише своїм жанровим розмаїттям, практикою поширення у побуті й обрядах, щільному зв'язку з музикою – піснями й інструментальними зразками, але й субетнічними відмінностями, що формують їх виразну ідентифікацію. Не зважаючи на загальні тенденції і спільні напрями розвитку хореографічного мистецтва українська нація зуміла не лише зберегти, але й розвинути свої специфічні субетнічні народно-танцювальні відгалуження, зокрема гуцульські, бойківські, подільські, слобожанські та ін.

Регіональна презентація функціонування українського народного танцю виявляє складне переплетення суспільно-історичних і культурно-мистецьких традицій в їх історичній динаміці. Особливо показовими в цьому контексті є ті регіони пограниччя, де спостерігається не лише контактування, але й взаємодія різних культур. Саме такі традиції увиразнюються в Карпатському регіоні, зокрема, на Прикарпатті. І саме цей регіон, що став ареною яскравого розвитку народної культури в її субетнічному розмаїтті, набув особливого значення для дисертантки – п. Ольги Ярославівни Квецко у рецензованій дисертації, метою якої визначено «розкрити процеси розвитку хореографічної культури бойків Прикарпаття в системі українського народного танцю кінця ХХ – початку ХХІ століть» (с. 18). Слід відразу зауважити, що О. Я. Квецко здійснює спробу систематизації у роботі як збережених автентичних, так і розвитку академічних традицій народно-танцювальної культури, які активно розвивалися саме в ХХ ст., визначили появу нових форм сценічно-концертного представлення, у т. ч. видовищних, на межі ХХ – початку ХХІ століть. Відтак, народно-хореографічна складова мистецтва регіону постає суголосною процесам

розвитку аматорства і професіоналізму в культурному житті краю.

Локально-стильові особливості бойківського танцю, що узагальнені в досвіді української хореографічної культури Прикарпаття, авторкою дисертації систематизовані в історично-часовій протяжності та персоніфікованих вимірах, на основі отриманих результатів отримані нові підходи до перспектив розвитку сучасного танцювального мистецтва.

Дослідження відповідно до сформульованої мети чітко структуроване, охоплює 3 розділи, а кожен із підрозділів є послідовним відображенням поставлених завдань.

У першому розділі «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ» авторка акцентує свою увагу на історіографічних, джерелознавчих та методологічних аспектах вивчення регіональних хореографічних традицій. І, найперше, слід відзначити структурування нею тематичних напрямів джерел, що, відповідно, зосереджуються на напрямках теорії регіоналістики, історії і культури Прикарпаття, танцювально-фольклорних традицій.

Бойківський географічно-етнографічний ареал на території Прикарпаття (Івано-Франківської області) охоплює Долинський, Калуський, Рожнятівський і частину Богородчанського районів. Дисертантка ретельно систематизувала усі згадки (історичні, культурологічні, літературні) про формування бойківської культури, у т. ч. хореографічної. Нею проаналізовано стан розвитку і збереження бойківських традицій на рівні їх консервації (музейництва) та переосмислення в сучасному побуті та академічному мистецтві.

Особливої уваги Ольга Квецко надає роботам І. Вагилевича, Р. Гарасимчука, Ю. Гошка, В. Грабовецького, М. Паньківа, Р. Сливки, І. Франка та ін., які висвітлюючи питання історії, побуту, мови, етнографічної культури бойків, зауважували, що їх матеріальні й духовні цінності сформувалися під впливом певних особливостей географічного положення, природних умов, історико-політичних процесів в регіоні, а також під впливом культур інших етнічних груп. Самобутність етнографічної групи бойків відображена в їх

культури, у звичаях та обрядах, світогляді, віруваннях, специфіці говірки, національного строю (костюму), стилістиці й манері виконання музичних і танцювальних жанрів. Авторка дослідження виокремлює також питання самотньої зовнішності бойків, що визначається певними фізіологічними показниками, антропологічним типом, що зумовило і специфіку танцювальної культури цієї етнографічної групи.

Детально аналізуючи праці з теорії та практики народного танцю, дисертантка особливої уваги надає роботам В. Авраменка, К. Василенка, Р. Гарасимчука, сучасним дисертаційним роботам (О. Бігус, В. Васяка, Л. Козинко, Л. Щур та ін.), хореографічним практикумам К. Балог й О. Голдрича. Це дозволило визначити специфіку хореографічної культури бойків, що була зумовлена «синтезом хореографічних культур сусідніх народів та етнографічних груп, зокрема гуцулів і лемків». В регіоні Бойківщини на Прикарпатті хореографічна культура становить складний синкретичний пласт, у якому спостерігаються як унікальні, так і універсальні традиції, що утворюють специфічний колорит бойківського народного танцю. Побутові танці бойків стали невід'ємною частиною масових святкувань, весільних обрядів, звичаїв. У них представлені багаті композиційні орнаменти схем-малюнків, оригінальні положення і рухи, специфічна хореографічна лексика та манера виконання.

Слід також підкреслити скрупульозність авторки у виокремленні всіх, навіть найменших згадок в історії України, Прикарпаття, суміжних регіонів у літературних й ілюстративних джерелах щодо танцювальної культури бойків, які дозволили узагальнити їх у висновках.

Використана у дисертації методологія у єднанні підходів і методів теоретичного та емпіричного характеру дозволила авторці комплексно визначити складові хореографічної культури як системи, основу якої становить «специфічний комплекс танцювального мистецтва: історичні корені, запис танцю, хореографічна лексика, характер і манера виконання танцю, костюм, творчість постановників, наукові дослідження, система освіти в галузі

хореографії», які зокрема розглянуті на регіональному субетнічному рівні, зокрема у бойківському етнографічно-географічному ареалі.

Другий розділ дисертації повністю присвячений теоретичній і практичній проблематиці регіональної хореографічної культури – це «СПАДКОЄМНІСТЬ І НОВАЦІЇ В ПРАЦЯХ ТА ПОСТАНОВКАХ ВІДОМИХ БАЛЕТМЕЙСТЕРІВ Й ЕТНОГРАФІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ». Загалом, матеріал розділу становить детально реконструйовану дисертанткою (за матеріалами різних джерел – друкованих і візуальних) картину буття бойківської хореографічної культури Прикарпаття періоду Незалежності України.

Особлива увага в дисертації надана реконструкції народних бойківських танців сюжетного і побутового типу. Авторка вирізняє композиції «Лісоруби», «Ковалі», «Косарі», «Гайдук», «Опришки», «Аркан», танці на теми кохання, залицяння («Горлиця», «Катерина», «Марічка»), а також постановки на теми природи, імітації рухів птахів і тварин: «Журавель», «Козлик», «Гусак» тощо. Здійснено гендерний аналіз танців, що виконувалися жінками або чоловіками. Серед них ритуальні – «затанцювання» на заручинах, танець сватів «Чоботи», перетанцювання молодої з боярами та друзками після одягання або зняття весільного вінка, веснянки, танці на Масляну, купальські, петрівчані, військово-пастуші. О. Я. Квецко зауважує на назвах традиційних рухів – «вихиляси», «дрібущечки», «голубці», «присядки», «притупи».

У дослідженні виокремлені найтипівіші жанрові групи танців бойківського субетносу – коломийка, полька, козачок. Танцювальний фольклор став підґрунтям балетмейстерських обробок митців Прикарпаття. Це, зокрема, бойківські хореографічні композиції «Долинський дрібонький», «Бойківські забави», «Вишківський веселий», «Бойківчанка», «Бойківське весілля», «Бойківський кручений», «Любаска», «Бойко», які репрезентовані у творчості колективів регіону.

Як висновок, авторка визначає загальні особливості танцювальної культури Бойківщини, серед яких використання простих малюнків танцю, які обмежуються переходами по колу, пара за парою; рухи виконують колективно,

тобто одночасно всі виконавці; обертові кроки одиночні та в парі (переважно це різновиди польки) (с. 80).

Особливу увагу в розділі дисертантка надає багатовекторній діяльності видатних балетмейстерів Івано-Франківської області, які у своїй творчості реконструюють фольклорні зразки бойківських танців, – Володимира Петрика, Алли Зібаровської, Георгія Железняка, Івана Курилюка, Марії Ляшкевич, Федора Даниляка, Володимира Баки. Їх творчість з провідними аматорськими і професійними хореографічними колективами Прикарпаття стала зразком збереження і пролонгації танцювальних народних традицій регіону.

Матеріал III розділу сконцентрований на аналізі «СЦЕНІЧНО-ХОРЕОГРАФІЧНОГО ДОСВІДУ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ БОЙКІВСЬКОГО ТАНЦЮ НА ПРИКАРПАТТІ». Авторка диференціювала його за параметрами реконструкції автентичних традицій та сучасного переосмислення. Нею виокремлено етапи (за А. Кривохижею) роботи з фольклорним матеріалом танцю для сцени: збереження першооснови (поверхова стилізація); аранжування відповідно до законів сучасної драматургії; авторська фантазія. Вказані етапи забезпечують збереження стильових особливостей бойківського автентичного танцю для створення нових зразків народно-сценічних композицій.

Важливою складовою розвідки авторки стає аналіз танцювальної складової бойківського весілля, зокрема традиційних танців «Канада», «Полька з віником» і «На бочці». Дисертантка також узагальнює власні спостереження й динаміку впливів на бойківську танцювальну традицію словацької, румунської, польської, угорської та української (закарпатської та буковинської) пісенно-хореографічних культур.

О. Квецко пропонує чіткий аналіз танцювальних елементів (рухів, просторових схем) і виконавських стильових манер на основі власних спостережень та практики діяльності реконструкцій бойківських танців з танцювальним колективом «Мереживо» Калуського фахового коледжу культури і мистецтв. Нею узагальнено характерні положення рук, тіла та голови

дівчат та юнаків у бойківських танцях з урахуванням географічних відмінностей не лише в регіоні, але й в окремих селах. Також представлено детальну методику опрацювання бойківських танцювальних зразків і їх сучасну реконструкцію в навчальному процесі підготовки молодих хореографів у Прикарпатському регіоні, зокрема у Калуському фаховому коледжі культури і мистецтв.

Бойківська танцювальна культура Прикарпаття проаналізована дисертанткою на прикладі діяльності як професійних колективів (Івано-Франківського національного академічного Гуцульського ансамблю пісні і танцю «Гуцулія»), так і аматорських («Лолинянка» – с. Лолин Долинського району, «Веселка» – м. Долини, «Веселі гуцулята» – м. Калущ, «Пролісок» – м. Калущ, «Карпати» – м. Івано-Франківськ та ін.) та навчальних («Мереживо» у Калуському фаховому коледжі культури і мистецтв, колектив Снятинського культурно-освітнього коледжу, «Дивоцвіт» у Навчально-науковому інституті мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»).

Загалом у ВИСНОВКАХ, авторка систематизує власні напрацювання у комплексному й системному аналізі хореографічної культури бойків Прикарпаття кінця ХХ – початку ХХІ століть, репрезентуючи концепцію хореографічної культури бойків, як «сукупності культурних цінностей», до якої входять збережені традиційні танцювальні елементи сценографії в народно-сценічному представленні, автентичний костюм і атрибутика; здобутки аматорських і професійних танцювальних колективів та персоніфіковані здобутки митців краю, традиції закладів хореографічної освіти Івано-Франківської області.

Проте, ряд положень дослідження О. Я. Квецко зумовили певні зауваження й запитання. Серед зауважень до дисертаційної роботи, слід відзначити:

1. Багатоописовість подачі інформації щодо біографічних даних та мистецьких здобутків і перемог балетмейстерів, очолюваних ними колективів,

які варто було схематично узагальнити і винести у додатки.

2. В аналізі проблематики танцювального фольклору бойків та його дослідників здійснено аналіз етнографічних костюмів виконавців. Проте чомусь не використано загального аналізу музичної складової, народного музичного інструментарію в сучасній колективній ансамблевій грі.

3. Бажаною була б і структурованість додатків за специфікою представленого унаочненого матеріалу – фотоілюстрації, музичні зразки, танцювальні схеми тощо.

Окремі положення дисертації викликали й ряд запитань до авторки:

1. Якою мірою конкурсно-фестивальний рух в регіоні періоду Незалежності сприяє активізації розвитку хореографічного жанру, його поліетнічним і субетнічним ознакам? На яких фестивалях Прикарпаття були найповніше представлені бойківські танці, якими колективами?

2. Наскільки сьогодні державна культурна й освітня політика в Прикарпатському регіоні спрямована на розвиток бойківського народно-сценічного танцю?

3. Чи співпрацюють між собою хореографи Прикарпатського з іншими регіонами України задля популяризації бойківської танцювальної культури?

Висловлені запитання є уточнюючими, і лише підтверджують вагомість наукових пошуків і висновків авторки, наукову новизну, теоретичне і практичне значення дисертації. Загалом, робота О. Я. Квецко є творчо-пошуковим дослідженням, апробація її основних положень знайшла відображення у публічних виступах на 7 всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях в Україні та за кордоном. Численні (16) публікації дисертантки (серед них 8 статей, які опубліковано: 4 у фахових виданнях, затверджених МОН України, 2 – у науково-періодичному виданні України, 2 – у науковому періодичному виданні іншої держави, 8 – тези доповідей на всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях) засвідчують тривале й ретельне опрацювання емпіричного матеріалу та його наукові узагальнення.

Все вищесказане дає підстави констатувати, що дисертація Ольги Ярославівни Квецко «ХОРЕОГРАФІЧНА КУЛЬТУРА БОЙКІВ НА ПРИКАРПАТТІ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ» є самостійною і завершеною науковою роботою, відповідає сучасним вимогам щодо змісту і оформлення дисертацій (пп. 9, 10 та 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєнні вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Кабінетом Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 5671,2), а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – теорія та історія культури.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор мистецтвознавства, професор,
завідувачка кафедри музичної україністики
та народно-інструментального мистецтва
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
Дутчак Віолетта Григорівна.

